

VÅRE ROVDYR

årgang 1

3 · 87

issn 0801-4728

VÅRE ROVDYR

Tidsskriftet VÅRE ROVDYR er et medlemsorgan for Foreningen Våre Rovdyr, og utkommer med 4 numre i året.

ANSVARLIG UTGIVER:

Styret i Foreningen Våre Rovdyr

REDAKTØR & LAY-OUT:

Hilde Aaseth

TRYKKERI:

Gausdal Trykkeri, Østre Gausdal

innhold

Leder.....	3
Trenger vi russisk forvaltning av ulv i Skandinavia?.....	5
Hubroen hekker i Trysil (dikt).....	13
Litteratur.....	14
En annen side.....	15
Rovfugler og falkoneri.....	16
Fjellreven i Norge.....	19
Fjällräven -12000 år med våra rovdjur	22
Fjällrev.....	24
Ravskabb på fjällrev.....	28
Hökuggla.....	30
Svensk-Norsk forskningsprosjekt på bjørn.....	32
Streifdyr eller levedyktige bjørnestammer?....	34
Jeg er havren.....	36
Ord til ettertanke.....	37
Debatt.....	38
Våre rovdyr.....	41
Styret.....	42
Lokalkontakter.....	43

Forsidetegning: Viggo Ree

Baksidefoto: Paul Granberg

RUSSISK PROPAGANDA I NORSK FORVALTNING

Myndigheten til å gi fellingstillatelse for enkeltindivider av våre få totalfredede ulver lå fram til 4/2-83 hos Statsråd. Denne underdanighet i faunaforvaltningen falt tydeligvis Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk - nå Direktoratet for naturforvaltning (DN) - tungt for brystet.

Allerede før 1982 startet en gradvis oppkjøring av ulvehysteri i norsk presse, basert på rykter om masseformering i Øst-Europa, med truende innvandring til Norge over Finland/Sverige. Disse rykter falt i tid sammen med en gryende motedreining mot ulveskinn på verdensmarkedet.

Ved nyttår 1983 sendte Direktøren i DN ut en pressemelding hvor han uten dokumentasjon fastslo ulveformering i Trysil i 1982, og at alle de store rovdyrarter var i ekspansjon. Samtidig kunngjorde han at han hadde gjort framstøt for å få myndighetene til å gi fellingstillatelser på ulv ned på direktoratsnivå, hvilket altså lyktes. Umiddelbart ble det gitt fellingstillatelse på en ulv på Sørlandet, noe som førte til at den sannsynligvis eneste ulv i Norge på det aktuelle tidspunkt, ble skutt i januar 1984. Dermed viste vårt naturforvaltningsdirektorat med all tydelighet at det ikke går av veien for å utrydde høyerestående dyrearter fra norsk fauna, tross flere Stortingsvedtak om at så ikke skal skje!

Midt i dette forsøkte DN hele tiden å skyve bestandstallene for ulv så høyt som mulig, med "antatte" bestander på 5 dyr på Sørlandet og 18 dyr i landsmålestokk. Tross slike tall, måtte Rovviltprosjektet avslutte sitt arbeid ved utgangen av 1984 med en innrømmelse av at bestandstallene for ulv ikke hadde endret seg vesentlig på 20 år, men lå på 5 - 10 dyr som Norge delte med Finland og Sverige. Dermed falt det meste av grunnlaget for DN's bestrebelser for "bestandsdesimering" av ulv bort.

Var det kanskje for å skape et nytt grunnlag at DN nå, lenge etter at Rovviltprosjektet er avsluttet, utgav "Arbeidsrapport fra Rovviltprosjektet nr.30", som inneholder en samling udokumenterte skildringer av ulveangrep på mennesker, utvalgt og oversatt fra russisk? Det er med største undring man ser at alt annet som kommer fra Sovjet blir betraktet med den største mistenksomhet og skepsis, mens når det gjelder ulv, tar man selv de verste jaktskrøner som vitenskap! Det er selvsagt positivt at russisk litteratur etterhvert blir oversatt til norsk, men det må utgis for hva det er, og ikke for hva enkelte ønsker det skal være.

Når den vitenskapelige leder for Rovviltprosjektet signerer en slik rapport og utgir den som resultat fra et norsk forskningsprosjekt med en helt annen målsetting, reiser det ikke bare tvil om kompetanse, men også om hele Rovviltprosjektets arbeid - et prosjekt som kostet mange millioner kroner. Når ledelsen for norsk viltforvaltning tillater at slik udokumentert litteratur utgis i vitenskapens navn, med den innvirkning det på sikt vil få for forvaltningen, bør det tilsi at tiden er moden for skifte av ledelse i DN. Om det ikke er grunn god nok, må det i hvert fall bli det når Direktøren i ettertid går ut i massemedia og sier at han ikke kjente til utgivelsen av stoffet. En slik sløvhets fra ledelsen i et statlig forvaltningsorgan, kan ikke godtas. Det synes forøvrig å være en klar linje gjennom hele ulveforvaltningen de senere år, en linje som ligger på kollisjonskurs med de enstemmige vedtak som såvel Stortinget som Stortingets Miljøvernkomite har fattet.

Paul Granberg

TRENGER VI RUSSISK «FORVALTNING» AV ULV I SKANDINAVIA?

Roar Solheim

foto: Viggo Ree

I 1984 oversatte svensken Elis Pålsson et russisk arbeid om ulv som ble utgitt som en frittstående, svensk rapport under tittelen "Vargens beteende". Arbeidet ble fulgt opp av en ny oversettelse, denne gang fra boka "Ulven", forfattet av Michail Pavlov i 1982. Den siste oversettelsen er utgitt i 1987 som en arbeidsrapport fra Direktoratet for Naturforvaltnings rovviltprosjekt. Begge oversettelsene er av Pålsson omtalt som "referater" fra de russiske arbeidene, og er ikke komplette i forhold til originaltekstene. Den første oversettelsen gjorde Pålsson på anmodning fra universitetslektor Ivar Mysterud, og i følge ham selv var dette også tilfelle med den siste rapporten. Det siste arbeidet sier han er utført også på oppdrag fra Direktoratet for Naturforvaltning (pers. medd. fra Pålsson til Viggo Ree 22.7.1987). Siden disse to arbeidene er tillagt vekt som seriøse bidrag til debatten om ulvens farlighet,

det første av Ivar Mysterud i Østlendingen 24.9.1984, det siste og- så av Norges øverste forvaltningsorgan, kan det være på tide med en kritisk gjennomgang av den faglige kvaliteten av russernes ulveforsk- ning.

Subjektiv oversetting.

Det er positivt at Elis Pålsson har gjort en innsats for å gjøre russiske arbeider tilgjengelige for skandinaviske lesere, men det er svært uheldig at han ikke har oversatt de russiske tekstene i sin helhet. Det hadde muliggjort en langt mer objektiv vurdering av russiske kollegers arbeid. Fra "Vargens beteende" har han over- satt utdrag fra 11 av 15 forskningsrapporter. Pavlovs bok "Ulven" utgjør på originalspråket 208 sider, hvorav Pålssons oversettelse dekker 52 sider i arbeidsrapport nr. 30 fra Rovviltprosjektet.

Pålssons første oversettelse førte til debatt i Sverige. Holbar- heten av de russiske arbeidene ble kraftig tilbakevist av svenske rovviltforskere. Dette falt Pålsson tungt for brystet. Spesielt uheldig var det at han selv ble hengt ut for å ha forestått selve oversettelsen. Det var særlig de russiske påstandene om ulvens farlighet for mennesker som ikke ble godtatt av svenske forskere. For å rettferdiggjøre sitt tidligere arbeid, og for å understøtte russernes rapporter om ulvens farlighet for mennesker, oversatte Pålsson så utdrag fra Pavlovs bok fra 1982. I følge ham selv er utvalget av oversettelser konsentrert nettopp omkring de deler av boken som omtaler ulvens angrep på mennesker og husdyr. For en faglig vurdering av de russiske arbeidene er derfor den første rapporten mest velegnet, mens den siste derimot lett kan gi et skjevt bilde av Pavlovs opprinnelige arbeid. Siden jeg ikke kan russisk, sier det seg selv at jeg ikke har hatt muligheter til å sjekke nettopp dette forholdet. Det som er oversatt fra Pavlovs bok gir imidlertid gode indikasjoner på hvilken standard resten av arbeidet holder.

Mangelfulle kunnskaper.

De utdragene som Pålsson har oversatt fra "Vargens beteende" av- slører at russerne har manglende kunnskaper om moderne biologi. De fleste av forfatterne har oppfattet at en predator utøver en naturlig seleksjon på sine byttedyr, men begrepet knyttes kun til uttak av syke, skadede eller synlig avvikende dyr. En grundig ana-

lyse av predatorens innvirkning på byttedyrenes adferd og pópulasjonsdynamikk mangler. Forfatterne påpeker da også at det ikke er foretatt telemetristudier av hverken ulv eller dens byttedyr, og lite eller intet er kjent om forskjeller mellom de enkelte individer i villdyrbestander.

Russerne har festet seg sterkt ved at ulv i fangenskap etter en tid viser aggressiv adferd ovenfor mennesker. Dette tolkes som at ulven har potensiale for å vise predasjonsadferd ovenfor mennesker. Russiske ulveforskere er her helt ukjente med den adferd som er koblet til hierarkidannelse hos sosiale dyrearter. I en ulvflokk vil ethvert oppvoksende eller nytt medlem før eller siden teste sin stilling ovenfor de andre medlemmene. På denne måten fastlegges individets posisjon i flokkens hierarki. Dette er av stor betydning når flokken må ta en rask avgjørelse i en utsatt situasjon. Oppstår det tvil om myndighet kan det føre til negativ suksess under en jakt, eller det kan sette flokkmedlemmenes liv i fare. At ulver i fangenskap viser denne typen adferd ovenfor mennesker, viser kun at de begynner å oppfatte mennesket som en del av flokken, og ikke at de vurderer mennesket som byttedyr. Hvis personen som på denne måten testes av en halvtam ulv, ikke klarer å befestе sin dominans ovenfor dyret, vil han bli oppfattet som et flokkmedlem med lavere sosial status. Hvis han ved en senere anledning da ikke viser underdanig adferd ovenfor ulven, vil dette automatisk medføre at ulven forsøker å sette det oppsetstige flokkmedlemmet ettertrykkelig på plass. Russiske ulveforskere blottlegger en klar kunnskapsmangel når de hevder at denne adferden kan føre til angrep av vill ulv på mennesker. For det første har denne typen aggressiv adferd intet med predasjon å gjøre, dernest er det utenkelig at ville ulver vil opfatte mennesker som potensielle flokkmedlemmer som bør testes sosialt i ulvflokken.

Litteraturhenvisningene som er angitt av de enkelte forfatterne, avslører at russerne i vesentlig grad siterer arbeider fra sitt eget land. I noen tilfeller er utenlandske forskningsarbeider på ulv sitert, men da først og fremst av eldre dato. Kun én av forfatterne har en litteraturliste som tyder på at han har merket seg nyere forskning omkring ulv i utlandet.

Selv om enkelte detaljer i det presenterte materiale i "Vargens beteende" får arbeidene til å virke noe ukritiske, synes hovedinntrykket å være at de russiske ulveforskerne som har utført egne feltundersøkelser, forsøker å presentere sine observasjoner på en så riktig måte som mulig. Av tolkningen av observasjonene fremgår det imidlertid at de ikke er ajour med forskningsresultater innen evolusjons- og adferdsbiologi i utlandet.

Hetspropaganda.

Værre blir situasjonen når man leser utdragene fra Pavlovs bok "Ulven". At Pavlov ikke forestår en objektiv forskning på ulvens økologi, ligger i kortene, siden han er leder for "det allunionelle forskningsinstitutt for jakthusholdning og pelsdyropdrett". Institusjonens navn indikerer at den er en ren næringsinstitusjon, og ikke en objektiv grunnforskningsanstalt. Dette går tydelig fram av forfatterens behandling av ulvens byttedyrvalg. All predasjon på naturlige byttedyr omtales som "tap" og "skade", og forfatteren avslører totalt manglende kunnskaper i evolusjons- og adferdsbiologi. Mest alvorlig blir situasjonen når han forsøker å "dokumentere" at ulv har angrepet og spist mennesker. Her siteres annenhånds beretninger som mest har karakter av jakt-skrøner. Han kan ikke selv dokumentere førstehånds kjennskap til ulvepredasjon på mennesker.

De historiene som presenteres som belegg for ulvens farlighet for mennesker, inneholder så motstridende oppfatninger om ulvens adferd at de alene på dette grunnlag er forkastelige. Eksempelvis nevnes ett tilfelle hvor en unggutt ble slept av sted av en ulv, til tross for at han først hadde slått til dyret over nakken med et balltre! Ulven skal så ha fraktet gutten ved å slenge ham opp på ryggen sin. I sterk kontrast til denne historien berettes om en kvinne som kjørte hånden inn i gapet på en angripende ulv, holdt den fast etter tunga og slepte den med seg hjem før der å slå dyret i hjel. Denne siste historien minner forøvrig svært mye om en norsk jakt-skrøne. Slike beretninger kan ikke godtas som seriøs vitenskap. Førstehånds dokumentasjon med fotografisk vedlegg mangler i alle de beskrevne tilfellene av ulveangrep på mennesker.

Pavlovs behandling av ulven i hans bok av samme tittel fremstår ikke på noen måte som seriøs vitenskap. Derimot har hans arbeid klart form av hetspropaganda mot ulven, skrevet for å støtte opp

under næringsinteresser og myndighetenes offisielle ulvepolitikk.

Ulven jages i Sovjet.

Myndighetenes offisielle politikk med hensyn til forvaltning av ulven i Sovjet har gått ut på en desimering av arten, som mest ser ut til å ha karakter av systematisk nedslakting og utryddelseskrig. I følge de russiske ulveforskerne ble den totale sovjetiske ulvebestand redusert fra minst 200.000 dyr etter den 2. verdenskrig til omkring 50.000 på begynnelsen av 1960-tallet. Omkring 1977 antas den totale ulvebestanden å ha økt til omkring 70.000 dyr, hvorav mer enn 20.000 ble felt hvert år (i 1978 ble 27.000 ulveskinn innlevert). Skuddpremier benyttes for å stimulere til økt jakt på ulv, og jakten foregår ofte fra motorisert kjøretøy. At russerne ikke har redusert ulvebestanden ned mot grensen til utryddelse, må sees i sammenheng med at kun haglegevær er tillatt som jaktvåpen for allmenheten i Sovjet. Rifler er forbeholdt militært bruk.

Spiser ulven mennesker?

Både i Norge og Europa forøvrig verserte tidligere historier om at ulver angrep og drepte mennesker. Ingen av disse historiene har imidlertid latt seg dokumentere. Derimot har det nok vært en reell fare for at rabies-smittede ulver kunne miste sin skyhet ovenfor mennesker og bite dem. Også denne siste sammenhengen er imidlertid svært dårlig dokumentert. Siden ulven tidligere var vanlig over hele det europeiske kontinent, er det forståelig at ulvefrykten kunne få fotfeste blant europeerne. Da de inntok Nord-Amerika, bragte de med seg sine forestillinger om ulven, som ga grunnlag for en hetsjakt på den også der. Indianerne hadde imidlertid ingen frykt for dette dyret, og det finnes ingen indianske beretninger om ulveangrep på mennesker. Heller ikke samene har noen frykt for ulven, selvom de ikke akkurat er på god fot med dyret. Nyere forskning i Nord-Amerika har ikke klart å frembringe dokumentasjon av at ulv har drept mennesker, til tross for at det har vært utlovet store dusører til de som kunne fremlegge slik dokumentasjon.

Nettopp spørsmålet om dokumentasjon er sentralt når det gjelder russiske påstander om ulveangrep på mennesker. David Mech, en av amerikans mest fremtredende ulveforskere, har gjennom 25 år etterlyst slik dokumentasjon fra russerne uten å få svar. Senest under den internasjonale pattedyrkongressen i Helsinki i 1982 ble en slik dokumentasjon etterlyst, med den følge at russerne forholdt seg tause. De unnlot til og med å informere om at de to år tidligere hadde avholdt en intern russisk konferanse om nettopp dette emnet. Hvorfor unnlot russerne å nevne denne konferansen? Var de forhold som ble fremlagt der for kompromitterende til at de kunne presenteres for utenlandske kolleger, eller visste russerne at deres påstander om ulvens farlighet ikke var holdbare? Svaret ligger delvis i Sovjets interne politikk, og delvis i den historiske utviklingen av biologien i landet.

Lukket forskning.

Russisk biologisk forskning kan ikke sees adskilt fra den politiske utvikling i Sovjet. Etter at Stalin startet sine utrenskningskampanjer i 1928, fikk russiske vitenskapsmenn vanskelige arbeidsforhold. Produksjonen i industri og landbruk ble knyttet til femårsplaner. Hvis målsettingene ikke ble oppfylt, ble alle som kunne utplukket som "syndebukker" fjernet. Holdninger som gikk mot den gjeldende ideologi, eller arbeider i strid med denne, ble systematisk stanset, og vitenskapsmennene fjernet. Disse forholdene gjaldt også biologien, og spesielt var evolusjonsbiologien på kant med de herskende idéer. Naturlig seleksjon, evolusjon og arvelighetslære var ikke gangbar kunnskap, og under ledelse av biologen T.D. Lysenko ble dette syn opprettholdt helt til midten av 1960-årene. Det ble ikke forsket i disse emnene i denne perioden, og det ble heller ikke gitt undervisning i dette stoffet. Russiske biologer som fikk sin utdanning i årene mellom 1930 og 1965 fikk derfor et grunnlag som avvek sterkt fra den teoretiske bakgrunn til deres utenlandske kolleger. Russisk biologi som helhet gikk glipp av den raske kunnskapsekspansjon som skjedde innen økologisk og evolusjonsbiologisk forskning i utlandet. Først etter Lysenkos fall bedret vilkårene for biologisk forskning seg i Sovjet, og nye lærebøker i biologi måtte skrives for hele skoleverket og universitetene. Det er imidlertid rimelig å annta at radikalt ny lærdom ikke sivet så lett ut til de vitenskapelige miljøene, som

hadde Stalins terrorvelde friskt i minne. Dernest var fremdeles deler av evolusjonslæren og moderne genetikk, naturlig seleksjon og adferdsøkologi på kant med den politiske ideologi, noe som i følge forfatteren Z.A. Medvedev har skapt vanskeligheter langt inn mot slutten av 1970 årene.

Vitenskapelig forskning har således langt fra hatt noen fri stilling i Sovjet, i motsetning til omverdenen. Forskningen har måttet tilpasse seg de til enhver tid gjeldende politiske ideologier. Når den offisielle russiske forvaltningspolitikk går ut på å utrydde ulven, er det derfor forståelig at de fleste ulveforskere i Sovjet legger frem materiale som støtter opp under det syn at ulven er både skadelig og farlig. På bakgrunn av dette er det både oppsiktsvekkende og imponerende at enkelte av forfatterne av "Vargens beteende" fastholder at ulven spiller en viktig rolle som seleksjonsfaktor i økosystemene, og at man ikke må desimere ulvebestanden så sterkt at arten forsvinner helt.

Den historiske utvikling av biologiens historie i Sovjet kan muligens forklare at russiske ulveforskere ikke er ajour med moderne adferds- og evolusjonsbiologi. Språkvanskeligheter, samt en generell lav tilgang på utenlandsk vitenskapelig litteratur i østblokk-landene gjør ikke kunnskapstilgangen lettere. Moderne adferdsbiologi innebærer også erkjennelser som lett strider mot Sovjets politiske ideologier. Mange interne forhold tilsier derfor at man ikke ukritisk kan godta russiske vitenskapelige arbeider.

Bevisst propaganda eller kompetansesvikt hos norske forvaltere?

Det er ikke vanskelig for en fagbiolog ut i fra "Vargens beteende" å oppdage at russiske ulveforskere ikke er ajour med vestlig biologi. Arbeidet "Ulvers næringsøk og mennesket" burde selv en legmann uten særlig besvær kunne bedømme til sterkt tendensiøst og ukritisk. Det er derfor underlig at noen ønsker å trekke disse russiske arbeidene inn i en debatt om ulvens farlighet. Å presentere dette materialet uten kommentarer for et skandinavisk publikum reiser tvil både om initiativtagernes faglige kompetanse og deres motiver. Å lukke øynene for at russiske ulveforskere må innrette seg etter den offisielle sovjetiske forvaltningspolitikk, er i tillegg både blåøyd og umoralsk.

Ivar Mysteruds reklamering for rapporten "Vargens beteende" i 1984 vakte stor forundring blant rovviltinteresserte biologer. Resultatet av denne annonseringen ble at mange legfolk i Hedmark fikk forsterket sin frykt for ulven som farlig rovdyr for mennesker, og hetsen mot ulven økte. Direktoratets utsendelse av rapporten "Ulvers næringsøk og mennesket" vil kun bidra til å øke den irrasjonelle frykten for ulven. Resultatene av slik desinformasjon gjenspeiles i at det nå finnes fire ulike foreninger i Skandinavia som har som hovedmålsetting å utrydde ulven. Dette står i grell kontrast til at man våren 1987 kunne dokumentere kun fem - 5 - ulver i hele Skandinavia.

Etter Tsjernobyl-ulykken gjorde forvaltningsmyndighetene sitt ytterste for at folk ikke skulle bli unødig oppskremt, enda man hadde reell grunn for å være bekymret over det radioaktive nedfallet. Hvorfor vil man nå skremme folk til å tro at Skandinavias siste fem ulver er en fare for folks sikkerhet?

Det Norske Storting har bestemt at ulven skal vernes i Norge, og gjennom Bernkonvensjonen har vi forpliktet oss internasjonalt til å gi arten et strengt vern. Den Norske Regjering og Stortingets kommunal- og miljøvernkomite har dessuten enstemmig vedtatt at Norge skal ha en livskraftig ulvestamme. Direktoratet for Naturforvaltning er ansvarlig for at disse vedtakene følges opp gjennom forvaltningstiltak. Det er på tide at Direktoratet viser at de kan løse den oppgaven som våre politikere har pålagt forvalterne av norsk natur.

Hubroen hekker i Trysil

For første gang siden 1974 er hubroen konstatert hekkende i Trysil. I forbindelse med den vellykkede hekkingen trykker vi noen ord til hubroens pris...

Som galmanns stemme
lymer din røst
i dalen bak ville fjell.
Du rister din fjærprakt
i regntung høst,
og roper i måneskinns-
kveld.

Å, var jeg en hubro
jeg ga deg mitt svar,
og fløy deg i møte i natt
på brede vinger
i fjellfuruskog,
og sammen i berget
vi satt.

Det gyver en gysning
fra stålblå is
tvers gjennom marg og
bein,
når rop etter make
mot bergvegg slår,
og gjaller i ur og stein.

Din storslåtte skjønnhet
ble ei vist respekt,
men vekket kun frykt
overalt
For menneskeslekten
la deg for haf,
og myrdet deg blodig
og kaldt.

Men stillheten kveler
fortvilelsens rop;
ensom du blir på din
knaus.
Din make har falt
for gift og gevær.
Evig dens røst er taus.

Men tiden har
kullkastet kortiktig
vidd,
nå er du fredet i nord.
Rop sei erens stemme
fra skogkledte li!
Rop alter, du hubro
~ min bror.

Roar Solheim
1976

Litteratur

Kjell I Wålberg: ULVEN.
Grøndals forlag.

Grøndals forlag sender i disse dager ut en bok som ganske sikkert vil bli lest av mange. Bokens tittel er kort og godt U L V E N, og er skrevet av journalist Kjell I. Wålberg, som også tidligere har skrevet bøker om forskjellige emner innen miljøvernet.

Wålberg er hjemmehørende på Finnskogen, og har fra sin posisjon det beste panorama over dagens begivenheter omkring de få ulvene vi ennå har i Skandinavia. Dette preger selvsakt boken, men på en måte som slett ikke overskygger de biologiske fakta. Tvert om har forfatteren greid å skape en avbalansert bok om ulven som biologisk vesen, og dens økologi. Boken bør derfor bidra til å dempe det hysteri man har omkring denne dyrearten.

Flere av de udokumenterte rykter og påstander som preger dagens ulvedebatt, har forfatteren satt pent på plass, ut fra tilgjengelig litteratur og sunn fornuft.

Et eksempel på dette er ryktene om at ulven på Finnskogen skal være utplantet av mennesker. Det viser seg at slike rykter er helt vanlige også i andre land, der denne langvandreren slår seg til ro etter en to - tre døgnvandring bort fra sitt tidligere område.

Selv om forfatteren flittig viser til kildestoff i teksten, hadde boken vunnet på en mere samlet og oversiktlig litteraturliste. Forøvrig må boken sies å være en god sammenfatning av de viktigste fakta vi har om ulven, samtidig som den viser kløften mellom virkeligheten og de fantasier som i stor grad preger dagens ulvedebatt. Boken har meget illustrerende fotografier av både dyr og mennesker.

Paul Granberg.

En annen side

Med det samme vi er inne på udokumenterte ulvehistorier fra Sovjet, kan det passe å ta med en som vi har fått tilsendt fra vår svenske søsterforening. Historien har Holger Hægby sakset fra "Svenska Dagbladet" for noen år tilbake, og han mener den behøves for å nyansere den senere tids ulvedebatt noe.

Vi skal vokte oss vel for å presentere historien som resultat fra et vitenskapelig forskningsprosjekt. Men vi synes forøvrig at den i troverdighet godt kan konkurrere med historien om en kvinne som etter å ha blitt angrepet av ulv, tar ulven i tunga og leier den med seg en halv kilometer hjem - for så å slå den ihjel med dørslåa!

"VARG RÄDDADE 3-ÅRINGS LIV."

" - Mamma, det var en hund här hos mig. Den slickade mig i ansiktet. Med dessa ord hälsade en 3- årig azerbajdjansk flicka sin mor sedan den lilla varit försvunnen en hel natt i ett vinterigt Kaukasus. Men när räddningsmanskapet tittade sig omkring fann det inte spår i snön av någon hund - men väl av en varg. Och i ett buskage i närheten satt mycket riktigt vargen som under natten hade värmt flickan med sin kropp och därmed sannoligt räddat hennes liv."

"Vargen er mycket nyfiken på människor. De kan följa efter på avstånd eller skica ut spanare som tittar vad människan har för sig, innan de andra följer efter. Men de har stor respekt och anfäller aldrig, menar den sovjetiska rapporten."

ROVFUGLER OG FALKONERING

Jonny Granli

Etter sommerens rassiaer mot preparanter og deretter pressens storoppslag om rovdyrligaens herjinger, har "Våre Rovdyr" og "Vår Fuglefauna" naturlig nok skrevet om disse sakene. Da jeg selv er meget interessert i rovfugler og vern av disse, støtter jeg helhjertet all kritikk mot denne form for virksomhet. Det jeg imidlertid ikke støtter er at falkonervirksomhet omtales negativt og som en stor trussel mot rovfuglene. At enkelte personer har tatt fugler ulovlig til falkonering, vil ikke si det samme som at falkonering er en uting. Det finnes også overivrige ornitologer og naturfotografer som har skylden for mange forlatte reir. Døm derfor ikke en hel virksomhet fordi det finnes noen "utskudd", de dukker dessverre opp i alle organisasjoner o.l.

Falkonering har ingen tradisjon i Norge, ergo er det få som vet hva falkonering er. Og, som vi vet, kritikken kommer ofte fra det holdet som har minst kunnskap i det som diskuteres. Mange mennesker har jo også en holdning av typen "det som ikke interesserer meg, skal også være forbudt for alle andre". Hvordan er så holdningen til falkonering i de land hvor det er tillatt? Motstandere finnes der også, men trekker vi fra uvitenhet og selvgodhet, er det neppe flere igjen. De som arbeider med rovfugler har sjelden et negativt syn på falkonering. I Raptor Research, Volume 20 No 2, kan vi lese:

"Resolution 85-9. RE: Falconers' contribution whereas, important raptor conservation techniques, including captive breeding and reintroduction of raptors, have been pioneered and developed largely by falconers; Therefore be it resolved that the conservation that the conservation community owes falconers a debt which seldom has been recognized, and encourages the continued participation of falconers in raptor conservation projects.

THE RAPTOR RESEARCH FOUNDATION, INC.

Raptor Research er et internasjonalt tidsskrift for rovfuglforskning som så absolutt fortjener flere enn seks abonnenter her i landet!

De fleste rovfuglinteresserte kjenner vel til det gigantiske vandrefalkprosjektet som ble startet ved Cornell University, Laboratory of Ornithology, hvor det hittil er satt ut flere hundre vandrefalk i USA, hvor fuglen på det nærmeste var utryddet flere steder. Men det er kanskje ikke så mange som leser "The Peregrine Fund Newsletter" utgitt av Cornell. I nr. 14 1986 leser vi:

"The association between the Peregrine Fund and the sport of falconry has been elemental. The Fund's founders - all

of them falconers - started the effort to preserve the endangered peregrine based on a devotion that had its origins in their own experiences with trained falcons. Many of the falcons used by The Fund to accomplish initial breeding and restoration came from falconers. Falconers' techniques have played a major role in The Fund's successes in restoration of the species. In similar, though less direct applications, falconry has also played a significant role in North American raptor research as a whole, and a rich heritage of falconry and raptor conservation exists on this continent, dating at least from the 1930's with the work of John and Frank Craighead.

The Fund expects to perpetuate an active memorial to those earliest American falconers and raptor biologists, to whom we owe foundations for so much of the current widespread interest in the birds of prey...."

Det anbefales alle rovfuglinteresserte å støtte prosjektet. Ved siden av å støtte en god sak får man tilsendt "The Peregrine Fund Newsletter" med mye interessant rovfuglstoff.

Jeg har selv vært i Storbritannia ved flere anledninger for å studere falkonerer og oppdrett av rovfugl. Jeg kan ikke se at dette har noe annet enn positive ringvirkninger for rovfuglene, så lenge det utøves av seriøse folk. De fleste større sentra tar imot publikum. Når gamle som unge får se en falk boltre seg i sitt rette element på nært hold, er det få som ikke blir fascinert av denne elegante luftens ridder. Med andre ord, det skapes positive holdninger til rovfuglene. Hvordan kan vi fuglefrelste vente at det skal skje en holdningsendring hos folk bare ved å frede en viltart? De fleste mennesker ser jo kun rovfuglene via fjernsynsskjermen. Vi kan ikke forlange at "krumnebbene" skal bli elsket hvis vi ikke lar folk få se deres skjønnhet også i virkeligheten. Snakk ut og snakk inn om rovfuglenes plass i økosystemet er ikke "mat" nok for folk flest.

Med en negativ undertone skriver Thor Østby i "Våre Rovdyr" nr. 2 1987 at falkonerklubber er startet flere plasser, bl.a. i Nord-Amerika og Danmark. Men han nevner ikke at den danske klubben har 14 medlemmer, hvorav bare halvparten har fugler. Et argument i Norge mot falkonerer er den spredning dette eventuelt ville få. Med det kjennskap jeg sitter inne med, vil jeg påstå at en klubb i Norge ikke ville bli stort større enn den i Danmark, og medlemmene ville være ornitologer og andre seriøst interesserte mennesker. For å holde rovfugler i bur eller drive falkonerer tilfredsstillende, må en ha en nesten lidenskapelig holdning til fuglene, være i besittelse av en stor porsjon tålmodighet, samt arbeide meget med fuglene. De få som er villige til å gå på en slik oppgave, ville aldri bli en trussel mot rovfuglene våre. Storbritannia, med sin tette "bestand" av falkonerer, har i dag ca 1000 hekkende par vandrefalk.

I de siste 15 - 20 årene har man hatt en kjempeutvikling når det gjelder oppdrett av rovfugl, ikke minst takket være forskningen ved Cornell. Noen få år til, og jeg skulle tro at alle falkonerfugler er oppdrettsfugl. I Storbritannia, som

jeg kjenner best til, er allerede i dag de fleste fugler oppdrettet. Kontroll- og straffebestemmelsene er også så strenge og harde at ingen med vettet i behold våger seg på noe ulovlig der borte.

Før 1971 hadde vi skuddpremie på de fleste rovfugler. Dette var selvsagt en helt gal politikk. Men er det like sikkert at dagens forvaltning er riktig? Nei, mener jeg, og de viktigste mangler kan settes opp i tre punkter:

1. Alt vilt må, hvis ønskelig, kunne utnyttes på en eller annen måte, når det ikke gjør skade på den totale bestand, og eventuelle andre negative faktorer er vurdert.
2. Tiltakene mot den desidert største trussel, forurensning, rovdrift og andre miljøødeleggelser er for små og i mange tilfeller helt manglende.
3. Det burde legges stor vekt på en holdningsendring hos almenheten. Hundrevis, kanskje tusenvis, av rovfugl blir drept hvert år på grunn av uvitenhet og gammelt rovvilt-hat.

Myndigheter og andre krefter produserer mye fint på papiret. Men praksis og teori er også her to forskjellige ting. Det er vel heller ikke så lett for de styrende organer eller andre å forandre på dette i et samfunn hvor det økonomiske spillet er den overordnede faktor - og økologi fortsatt ikke er særlig akseptert/prioritert innen politikken.

Litteratur:

Vår Fuglefauna

Våre Rovdyr

The Peregrine Fund Newsletter, 159 Sapsucker Woods Road
Ithaca, NY 14850, USA

The Journal of Raptor Research, 12805 St. Croix Trail
Hastings, MN 55033, USA

Forfatterens adresse:

Haratun, 2145 Galterud

På de kommende sidene presenterer vi en del stoff vi har sakset fra vår svenske søsterorganisasjons tidsskrift "Våra rovdjur". Vi takker for tillatelsen og regner med å bringe mer stoff fra denne kanten i kommende nummer.

FJELLREVEN i Norge

FJELLREVEN I NORGE. BESTANDSUTVIKLING OG NAVARANDE STATUS.

Fjellreven (*Lepus lagopus*) er kjent under flere forskjellige navn, Dette har ført til at mange tror det dreier seg om flere arter. De vanligste navnene er fjellrev, polarrev, hvitrev og blårev. Hvitrev er et navn reven fått på grunn av den snøvite vinterpelsen. Det finnes også noen fjellrever som har mørk vinterpels, enten brun eller grå. Disse revene kalles blårev. Hvitrev og blårev er farg varianter som skyldes arvelige forhold og begge kan forekomme innen ett og samme kull. Her i landet er det den hvite fargevarianten som er den vanligaste. Enkelte steder i landet kalles fjellreven melrakke. Mel betyr sandhaug og rakke betyr hund. Fjellreven har ofte hi i sandhauger og utseendet og bjeffelåten kan minnes om hund. Den er mindre enn rødreven og har rundere ører, buttere snuteparti og kortare hale. I sommerpels virker også halen tynnere enn rødrevens, om vinteren mer lubben. Fjellrev og rødrev er vanskelig å skille fra hverandre på fotavtrykk og andre sportegn, bortsett fra at fjellreven i stor grad beveger seg i et galopp-lignende løpesett i motsetning til rødrevens trav.

Fjellreven har en cirkumpolar utbredelse. I de fleste utbredelseområdene er bestanden høy og flere steder drives jakt på arten uten at dette har noen betydning for bestanden.

Flere eldre beretninger viser at fjellrevbestanden i de Skandinaviske fjellområdene var forholdsvis tallrik fram til 1900. I perioden 1879 til 1909 hevder Collet at det i Norge gjennomsnittlig ble drept 2000 fjellrev i året. Det fortelles også at i 1880-81 ble det av fire jegere tatt ca 300 fjellrev på Varangerhalvøya.

I perioden 1900-1930 skjedde imidlertid en drastisk nedgang i fjellrevbestanden. Mye tyder på at dette skyldtes intensiv jakt på grunn av høy skinnpris og skuddpremie. At skinnprisen var høy kan vises ved at prisen på et fint blårevskinn i 1928 var på 800 kroner, detta tilsvarte nesten en leilendings årsinntekt. Skuddpremie ble ofte utbetalt for valper som var gravd ut av hiet. Utgraving av fjellrevhi ga god fortjeneste fordi fjellrevens reproduksjon er stor, 10-11 valper i kullet. Dette bekreftes ved at samer fra Jukkaskjärvi og Karesuando ved å grave opp ynglehi drepte over 100 valper i løpet av en sommer. Den kraftige nedgangen i fjellrevbestanden førte til at arten ble fredet i 1928 i Sverige og i 1930 i Norge.

Lite er publisert som kan gi god informasjon om fjellrevens status fra 1930 og fram til i dag. P. Høst mente at fjellrevbestanden på Hardangervidda hadde tatt seg opp fra 193 til 1934. I 1945 lagde Olstad et kart over fjellrevens utbredelse i Norge i 1940, fig 1. Kartet viser en fast bestand i Nord-Norge men en svak stamme i Sør-Norge. I 1974 undersøkte E. Østbye og medhjelpere fjellrevbestanden i ett ca 3.100 km² stort område på Hardangervidda, og bedømte bestanden til å ligge mellom 30 og 100 dyr. Det viser seg å være stor variasjon i fjellrevbestanden etter som næringstilgangen varierer. Fjellreven spiser mye smågnagere, så i de år smågnagerbestanden er høy har vi også det største bestanden av fjellrev.

For å få en grov oversikt over fjellrevbestanden i Norge i dag, ble det i samarbeide med Svein Myrberget (Direktoratet for Naturforvaltning) og Eivind Østbye (Universitetet i Oslo) sendt ut spørreskjemaer til alle landets viltneemder med spørsmål angående fjellrevbestanden i området. Disse skjemaene ble utsendt i 1972, 1980 og 1985. En del av informasjonen fra 1972 og 1980 er bearbeidet og vist i fig 2., informasjonen fra 1985 er ennå ikke bearbeidet. Resultatene viser at vi har hatt en svak økning i fjellrevbestanden

Fig 1

Fjellrevens utbredelse i tiden omkring 1940.
Skravert = fastbestand, punkter = streifdyr.
Etter Olstad 1945.

og at den nå forekommer i flere områder enn hva O. Olstad registrerte. Selv om denna undersøkelsen viser at det finnes fjellrev i de fleste av våre fjellområder, er bestanden fortsatt så lav at arten i vernesammenheng må betraktes som sterkt sårbar eller truet.

For å få en oversikt over dagens og tidligere utbredelse av fjellrev er vi også avhengig av informasjon fra privatpersoner. Derfor till slutt en liten oppfordring til alle som har informasjon om fjellrev enten av eldre eller nyere dato skriv till Øyvind Pedersen, Universitetet i Oslo, Box 1050 Blindern, 0316 Oslo 3.

Øyvind Pedersen og Eivind Østbye, Universitetet i Oslo.

De två artikelförfattarna har forskat om norska fjällrävar i flera år. De arbetar också inom ett internordiskt fjällrävprojekt. (red anm)

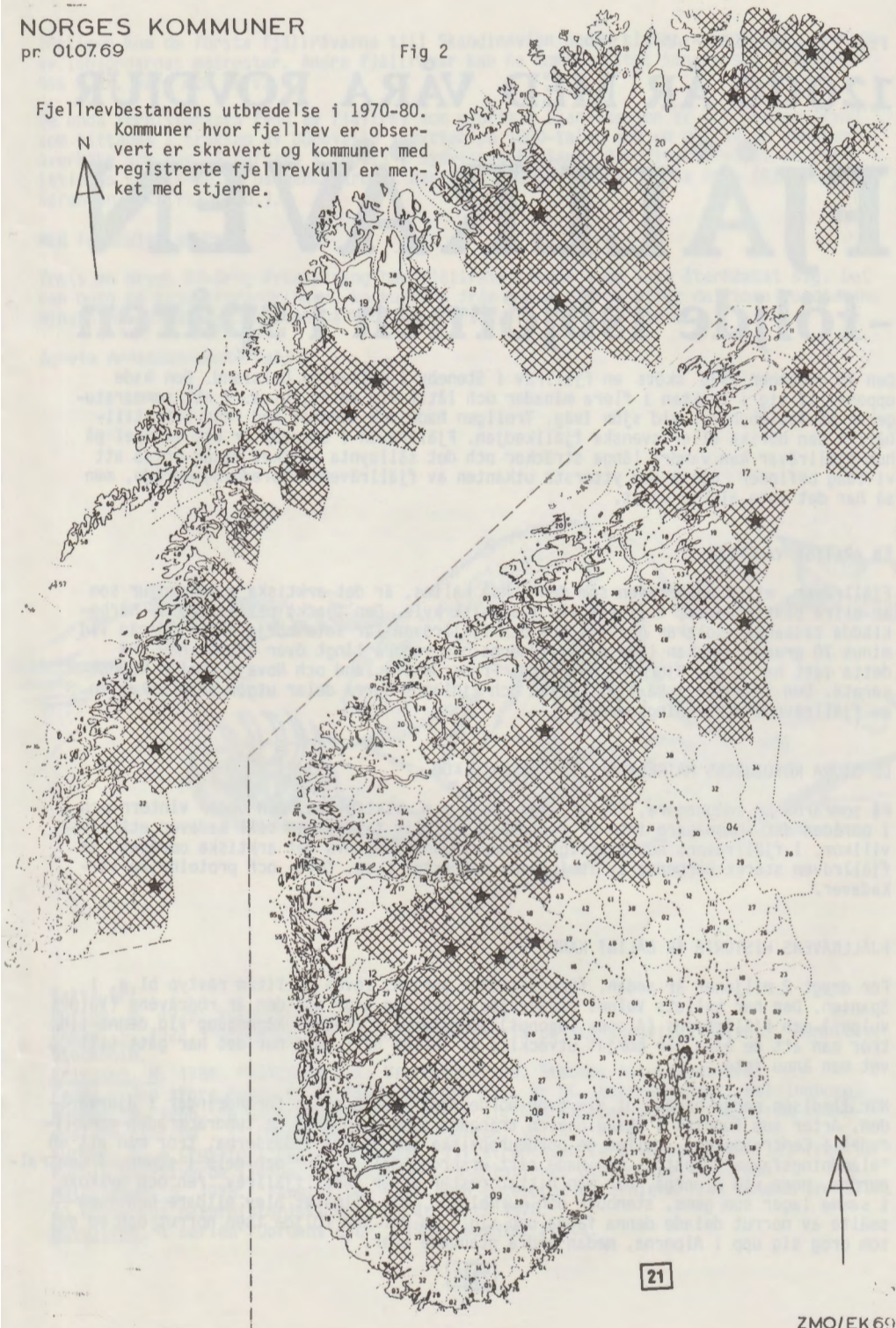
NORGES KOMMUNER

pr. 01.07.69

Fig 2

Fjellrevbestandens utbredelse i 1970-80.

Kommuner hvor fjellrev er observert er skravert og kommuner med registrerte fjellrevkull er merket med stjerne.

21

12000 ÅR MED VÅRA ROVDJUR

FJÄLLRÄVEN

- följde isbjörnen i spåren

Den 20 december 1976 sköts en fjällräv i Steneby i mellersta Dalsland. Den hade uppehållit sig i trakten i flera månader och låtit sig matas, bl.a. i ett sommarstugökök på Asslebynäset vid sjön Iväg. Troligen hade den vandrat ned från sitt tillhåll i den norska eller svenska fjällkedjan. Fjällräven i Steneby är ett exempel på hur fjällrävar kan vandra långa sträckor och det sällsynta besöket visar också att vi idag befinner oss i den yttersta utkanten av fjällrävens utbredningsområde, men så har det inte alltid varit.

EN ARKTISK VANDRARE

Fjällräven, eller polarräven som den också kallas, är det arktiska rovdäggdjur som är allra bäst anpassat till ett liv i arktisk kyla. Den tjocka pälsen och de hårbeklädda tassarna isolerar oerhört bra och fjällräven lär inte börja darra förrän vid minus 70 grader. Den kan leva på isvidderna och vandra långt över frusna hav. På detta sätt har t.ex. Björnöen, Svalbard, Frans Josefs land och Novaja Zemlja koloniserats. Den Skandinaviska fjällkedjan och Finlands norra delar utgör idag utkanten av fjällrävens utbredningsområde.

DE STORA ROVDJURENS MATRESTER - ETT LIVSVILLKOR

På somrarna är smågnagare, fåglar, ägg, fisk m.m. viktig mat, men under vintern och i områden där smågnagare inte är tillgängliga, blir tillgången till kadaver ett livsvillkor. I fjällrävens huvudsakliga utbredningsområde, dvs det arktiska området, är fjällräven starkt beroende av isbjörnens matrester t.ex. fett- och proteinrika sälkadaver.

FJÄLLRÄVENS HISTORIA ÄR DÄLIGT KÄND

För drygt 2 miljoner år sedan, före istidens början, levde en liten rävtyp bl.a. i Spanien. Den har kallats *Vulpes alopecoides*, och man tror att den är rödrävens (*Vulpes vulpes*) och fjällrävens (*Alopex lagopus*) gemensamma förfader. Någon gång vid denna tid tror man att de båda har börjat utvecklas åt skilda håll, men hur det har gått till vet man ännu inte.

När landisen sedan bredde ut sig över Nordeuropa skedde stora förändringar i djurvärlden. Arter som funnits i Skandinavien trängdes söderut och på de tundraområden som bildades i Centraleuropa, mellan de nordeuropeiska och alpina ismassorna, tror man att en "blandningsfauna" uppstod. Den hade sitt ursprung dels i norr och dels i söder. I Centraleuropa, nere vid Alperna, har man hittat rester efter järv, fjällräv, ren och muskoxe i samma lager som gems, stenbock och murmeldjur. När klimatet blev mildare och isen smälte av norrut delade denna fauna upp sig i en del som följde isen norrut, och en del som drog sig upp i Alperna, medan andra stannade kvar.

Troligen kom de första fjällrävarna till Skandinavien under slutet av istiden, lockade av isbjörnarnas matrester. Andra fjällrävar kan ha kommit litet senare som "snyltare" hos t.ex. varg och järv.

De enda förhistoriska fynd av fjällräv som gjorts i Skandinavien är ett osäkert fynd som hittades i trakten av Uddevalla i mitten på 1800-talet och en del av en vänster överkäke som har påträffats i Tenala i sydvästra Finland. Det finska fyndet är från istidens slutskede. I Danmark däremot har inga fjällrävsfynd gjorts ännu (Kim Aaris-Sørensen, skriftl. med.).

MER FORSKNING BEHÖVS

Trots en drygt 50-årig fridlysning har fjällrävsstammen ännu inte återhämtat sig. Det kan bero på klimatförändringar, konkurrens från bl.a. rödräv eller de stora rovdjurens minskning och därmed bristen på kadaver - orsakerna kan vara flera.

Agneta Arnesson-Westerdahl

Fakta ur:

Burton, R. 1979. "Carnivores of Europe". London.

Ekman, S. 1922. "Djurvärlens utbredningshistoria på Skandinaviska halvön". Bonniers, Stockholm.

Ericsson, M. 1984. "FJÄLLRÄV". I: Viltnytt nr 19. Statens naturvårdsverk.

Fauna - den stora boken om de vilda djurens liv. Nr 85. Bokfrämjandet, Helsingborg.

Kurtén, B. 1966. "A Late-Glacial find of Arctic Fox (*Alopex lagopus* L.) from south-western Finland". I: Commentationes Biologicae, vol. 29, nr 6.

Kurtén, B. & Crusafont Pairó, M. 1977. "Villafranchian Carnivores (Mammalia) from La Puebla de Valverde (Teruel, Spain)". I: Commentationes Biologicae, vol. 85.

Mathiasson, S. 1978. "Faunistiskt nytt från Göteborgs naturhistoriska museum år 1977". I: Göteborgs naturhistoriska museums årstryck 1978.

Rovdjuren, i serien "Jordens djur", 1984. Bonnier Fakta.

FJÄLLRÄV

Fra VÅRA ROVDJUR nr 4 1986

Det Nordiska Fjällrävsprojektet

Den fennoskandiska fjällrävspopulationen har de senaste 60 åren varit mycket liten och har inte, som väntat, återhämtat sig efter den totala fredningen 1928.

Projektet skall förhoppningsvis förse oss med sådana kunskaper att ett program för faunavård, som speciellt gynnar fjällräven, kan utarbetas.

Projektet är koncentrerat på de demografiska parametrarna, d v s reproduktion, mortalitet och spridning (vandringar) liksom konkurens mellan fjällräv och andra arter, t ex rödräv. För närvarande vet vi att valparna har stora chanser till överlevnad sin första sommar under ett "lämmelår". Men vad som händer med ungrävarna på hösten, när lämnarna av olika skäl dör ut, vet ingen idag. Vi vet inte heller vad som reglerar populationen på lång sikt.

Vi väntar att projektet skall ge nödvändig information om de "flaskhalsar" som populationen måste "igenom". Det är ju vid dessa tillfällen som korrekta stödåtgärder kan ge största populationsökande effekt på lång sikt.

Projektet kan delas in i tre delar:

Inventeringar: Dessa har och kommer att genomföras årligen och avser inventeringar av kända gryt, där valpräkning och insamling av fekalier för födoanalys kan ske. (Här kan vi använda resultat som genomförs av bl a länsstyrelser på flera håll i landet).

Intensivstudier: Ett mindre men representativt område kommer senare att väljas ut. Där kommer intensiva studier av "radiomärkta" fjällrävar förse oss med kunskaper om orsakerna till ungarnas och de vuxnas dödsorsaker, spridning och konkurens.

Populationsgenetik: Elektrofores-studier av proteinpolymorfism kommer att ge svar på släktskapsförhållanden mellan olika fjällrävspopulationer.

FJÄLLRÄVENS UTBREDDNING OCH NUMERÄR

Fjällräven är ett hunddjur av familjen Canidæ, speciellt anpassad för subartisk och arktisk miljö. Vi finner den idag i fjällkedjan så långt söderut som i Härjedalen. Fjällräven förekommer i två färgvarianter och färgen på den mycket tjocka vinterpälsen är vit eller blåsvart. Den blåsvarta varianten uppträder i den svenska populationen i ca 5 - 10 proc. (Björvall, et al. 1982).

Antalet fjällrävar tros vara ca 175 stycken. Ett antal som troligen varit relativt konstant under många år trots fredningen 1928.

Under år av "gnagartoppar" tillkommer naturligtvis ett stort antal fjällrävsungar. Hur stor del av dessa ungar som överlever till reproduktion är för närvarande inte känt.

FÖDOVAL

Fjällräven förefaller, med nuvarande kunskaper om arten, vara en oportunist. Under gnagartoppar är bytesförekomsten kanske av storleksordningen mer än 10 000 per ytenhet större än normala år. Troligen äter fjällrävarna vid dessa tillfällen huvudsakligen gnagare.

Under tider när det saknas gnagare, tycks fjällrävens födoval vara beroende av slumpvisa födokällor. Enligt vissa källor tror man att fjällrävarna tidigare var beroende av bytesrester från de "fyra stora" rovdjuret. Med nuvarande rovdjurspopulationer kan detta inte vara en tillfredställande födokälla för fjällräven. Under några korta sommarveckor finns det dessutom god tillgång på markhäckande fåglar med ägg och ungar. Höstens jakter kan också ge rester av slaktavfall.

Samernas slaktplatser, raststugor och industriella anläggningar utnyttjas också av fjällrävarna när det saknas gnagare. Fjällrävarna visar vid lyan mycket stort intresse för flygande fågel och flygplan! En förklaring till detta skulle kunna vara ett visst "parasitiskt" förhållande mellan korp och fjällräv. Korpen är omvitnat skarptögd och kan genom sitt beteende "leda" fjällrävarna till kadaver på fjället.

REPRODUKTION

Man tror idag att fjällrävarna under vintern lever solitärt, d v s ensamma. Under årets första månader parar de sig vid "sin" lya. Vårvintern ger enligt inventerarna ganska snart besked i spårsnön att lyan är bebodd. Tiden för valpning tycks kunna variera starkt, men normalt kan valparna ses utanför lyan när denna börjar bli snöfri i juni eller tidigt i juli.

Antalet valpar varierar mycket i Sverige. Medeltalet valpar inom fjällrävens hela utbredningsområde är ca 10 per kull. I Sverige finns rapporter om kullstorlekar upp till det dubbla. Det kan dock inte uteslutas att valparna härrör från mer än en kull i vissa fall. Vissa lyor bebos nämligen av fler än två vuxna fjällrävar.

Tidpunkten för valparnas spridning från lyan varierar också starkt, och kan bero på föräldrarnas möjlighet att skaffa föda. Hur födan fördelas mellan ungarna är inte känt. Känt är dock att en valp lämnat lyan vid ca 35 dygns ålder. Möjligen kan föräldrarna mata ungarna i mindre "alternativa" lyor. Detta skulle kunna minska aggregationer mellan ungarna vid kritiska svältsituationer. Det senare är dock endast antaganden innan tillräckligt många ungar individmärkts och försetts med spårsändare.

LYAN OCH LYANS PLACERING

Lyan är i Fennoskandia normalt utgrävd i en formation av ett vattensorterat material. Fjällräven är mycket beroende av att kornstorleken möjliggör att långa gångar grävs utan att de rasar samman. Äldre gryt kan ha upp till 50 till 100 ingångar och en yta på mer än 100 kvadratmeter. Hur stor del av lyan som används aktivt är inte bekant.

På de äldre lyorna syns tydligt att gångar rasat samman. Ytan är dessutom full av kullar av utgrävt material.

Fjällräven tycks lägga lyan nära rinnande vatten i nord och ostlägen. Orsakerna till detta är inte kända. En undersökning av de geomorfologiska formationernas positioner kan eventuellt visa att dessa "grävbara formationer" icke är slumpvist förekommande.

Höjden över havet kan variera mycket. Men ingen höjd i Sverige ligger ovanför den "möjliga" för fjällräven.

En mindre studie i nordligaste Sverige har dock visat att snötäcket på lyan vintertid är markant tunt. Platser som sommartid förefaller perfekta har vintertid ett vinddrivet snötäcke på kanske två till tre meter. Lyans betydelse vintertid är inte undersökt men som fodergömma eller skydd mot andra rovdjur och mot vådret kan den ha en roll. På senare tid har rödräv hittats i gamla fjällrävslyor i Sverige och Norge, även i de högst belägna.

VEGETATIONEN PÅ LYAN

Fjällrävslyorna har en mycket frisk vegetation under de år då lyan är bebodd.

En trolig orsak till detta är fjällrävarnas grävaktiviteter samt vanan att urinera, lämna fekalier samt mängder med födoresor på lyan. Obebodda lyor ger ett "visset" gulaktigt intryck till skillnad från de beboddas starkt friska gröna utseende.

FAROR FÖR FJÄLLRÄVPOPULATIONEN

Predation: Dagens svaga population av större rovdjur eller rovfåglar utgör troligen inte det största hotet idag. Möjligen kan rödrävens predation mot fjällrävsungar vara en märkbar faktor.

Konkurrens: En konkurrens om föda och lyor kan troligen förekomma idag. Under år med gnagartopp dock endast konkurrens om lämpliga lyor.

Försök i hägn visar att den större rödräven alltid konkurrerar ut fjällräven om båda arterna "måste" välja samma lya.

Andra faror: I och med att rödräven nu finns i hela fjällkedjan har vi en etablerad smittoväg av olika sjukdomar från de lägre liggande områdena. Några kända fall med rävs-kabb på fjällräv finns idag, och troligen finns genom förekomsten av rödräv, rävs-kabb över fjällrävens hela utbredningsområde.

Mänskliga aktiviteter: Samernas rennärning borde normalt gynna fjällräven genom kadaver och slaktavfall. Men under senare år har vissa skötselaktiviteter tagit sig former som inte är positiva för fjällrävarna. Den nu högteknologiska renskötarens utnyttjar många typer av fordon för att snabbt och bekvämt förflytta sig på fjället. Man har bl a börjat köra med motocrosscyklar på fjället. Spår från dessa kan man hitta ovanpå lyor idag!

Eftersom det även finns renar ovanpå lyorna så finns det kanske en naturlig förklaring till spåren från motorfordon på lyorna!

Rävarnas vana att söka sig till raststugor, hotell och t ex gruvor kan också vara en källa till oro, liksom att många rävar samtidigt besöker samma utfodringsplats.

Under svältperioder kan dessa fjällrävars allmänkondition vara nedsatt och det medför då att smittorisken ökar. Troligen kommer projektet att kunna ge svar om t ex förändrade utfodringsmetoder, för att minska kontakten mellan enskilda djur i populationen, kan öka överlevnaden.

SAMMANFATTNING

Projektet har bedrivits på olika platser i Norden sedan flera år. I Sverige sedan 1981 och från 1985 med ett visst stöd av Världsnaturfonden. Avsikten är att försöka föra projektet "över" två gnagartoppar, d v s åtta till tio år. Om denna tid är tillräcklig kommer i hög grad vara beroende av de enskilda medarbetarnas uppföringar och eventuellt fortsatt ekonomiskt stöd. Efter en utvärdering av projektet hoppas vi kunna förklara varför fjällrävspopulationen inte tillväxer. Och hur man måste förfara för att få en eventuellt önskad (?) tillväxt av populationen.

DENNIS BECKER

En artikel om fjällrävssituationen i Norge var införd i nr 1/1986 (red anm).

FAKTA OM FJÄLLRÄVEN, *Lepus lagopus*

- * Fjällräven är ett hunddjur av familjen Canidae
- * Anpassad för subarktisk och arktisk miljö
- * Färgen är vit eller blåsvart, vinterpälsen fälls på sommaren
- * Vikt: hane 3,8 kr, tik 3,0 kg
- * Könsmognad vid 10 månader
- * Dräktighet 52 dygn med 10 valpar i genomsnitt
- * Revirets storlek: 12 kvadratkilometer (arktiskt revir)
- * Föda: mindre gnagare, markhäckande fåglar samt kadaver.
Vid svält även en del vegetabilisk föda och insekter
- * Utbredning: cirkumpolär över hela tundrazonen i Eurasien samt på de flesta arktiska öarna.

RÄVSKABB PÅ FJÄLLRÄV

Fra VÅRA ROVDJUR nr 1 1987

Jag berättade i ett tidigare nummer av tidningen (nr 4/1986) om den forskning som bedrivs på fjällräv i Norden. I Sverige har forskningen stötts av WWF, som, då anslaget utbetalades, uttryckte en förhoppning att forskningen skulle leda till förslag om skydd av fjällräv.

STEKENJOKK

I våra försök att beakta olika instanser om stöd, förutsåg vi bl a den nu uppkomna situationen med spridning av rävskeb från rödräv till fjällräv. Nu har man gjort bästa möjliga med nuvarande kunskaper. En mindre grupp fjällrävar vid Stekenjokkgruvan har infångats. Rävorna tycks p g a födobrist samlas vid en renslaktplats och vid gruvans köksavfall. Samlingen av rävar på en så liten yta gör att smittorisken måste anses öka markant.

VACCINERING

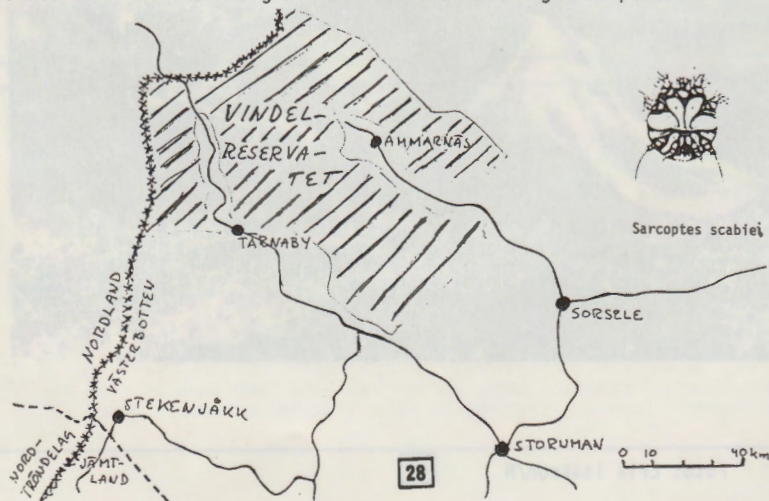
För närvarande (19.febr) har c:a 15 rävar infångats (antalet kan ha ökat då detta läses). Av de 15 rävorna är 13 vita och 2 av den blå varianten. Några få är tydligt angripna av skabb. De ansvariga för infångningen: (fjällräv får ej infångas utan tillstånd av SNV) Statens Veterinärmedicinska Anstalt, länsstyrelsen och länsjaktvårdaren avser hålla djuren i fångenskap under så lång tid att samtliga hinner få tre vaccininjektioner med några veckor mellan varje behandling. Prognoserna är väl inte entydiga men behandling av djur i pälsfarmar har utvisat goda resultat.

NORDISKA FJÄLLRÄVPROJEKTET

I försöksuppföljningen kommer varje individ att kunna följas. Om öronmärken kompletteras med radiosändare kan varje individ följas även utom synhåll under en längre tidsperiod. Beslut har dock ännu ej tagits om radiosändare skall anbringas. Vi hoppas nu att det Nordiska Fjällrävsprojektet tar ytterligare ett steg framåt med hjälp av de ansvariga för "Stekenjokk-projektet".

VINDELRESERVATET

För resten av fjällvärlden har ingen liknande ansamling av fjällräv rapporterats och därmed inte samma behov av infångning och vaccinering. I ett område, som Nordiska Fjällrävsprojektet intensivt studerat - nämligen Vindeleservatet, utfordras fjällräven genom länsstyrelsens försorg. Men här har en metod utarbetats av bl a Lars Strömgren i syfte att försvåra ansamling av rävar till endast några få platser.

Sarcptes scabiei hane t v, hona t h

I Vindelreservatet har 28 st fjällrävar märkts med öronmärken. Om Du ser märkta rävar eller hittar dödarävar med märken ber jag Dig lämna upplysningar och märken till Naturrummet, Ammarnäs eller på länsstyrelsen i Västerbottens län. Berätta - gärna hur och var Du gjorde Ditt fynd. Aterfynd av märkta fjällrävar kommer att få stor betydelse för kunskapen om arten.

Förmodligen är tillgången på föda en begränsande faktor för fjällräven idag. Vi vet att rödräv och fjällräv är näringskonkurrenter i både Norge och Sverige (ett vetenskapligt arbete om detta är under publicering). Rapporterna om skabbsmittade rödrävar i "fjällranden" är legio. Under år med gnagartopp i fjällbjörkskogen (t ex Vindelreservatet 1986) ökar risken för skabbsmitta i fler områden än Stekenjokk. Vi som arbetar i fjällrävsprojektet hoppas nu att skabben inte hinner före oss och att berörda myndigheter inser att forskningen behöver ett visst stöd för att nå snabba och konkreta resultat.

DENNIS BECKER

Tidigare publicerat om fjällräv och rävs-kabb i denna tidning:
Øivind Pedersen og Eivind Østbye: "Fjellreven i Norge - Bestandsutvikling og nåvande status" (nr 1/1986).

Dennis Becker: "Fjällräv - Det Nordiska fjällrävsprojektet" (nr 4/1986).

Agneta Arnesson-Westerdahl: "12 000 år med Våra Rovdjur. Fjällräven följde isbjörnen i spåren". Om fossila fynd (nr 1/1986).

Jarl Lundgren: "Vad är rävs-kabb?" Om skabb på olika djurarter, däribland varg och fjällräv (nr 1/1986).

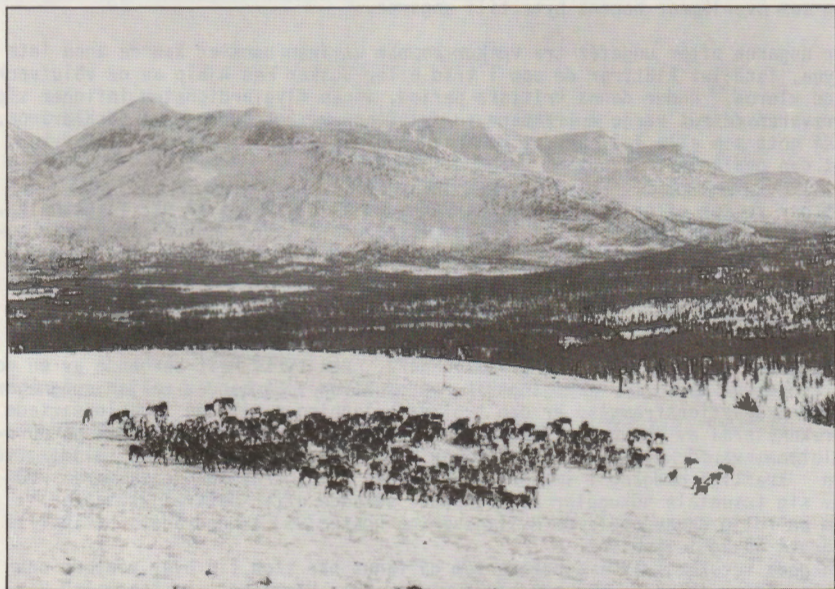

foto: Paul Granberg.

HÖK UGGLA

Fra VÅRA ROVDJUR nr 1 1987

Hökugglan tillhör de mer nordliga inslagen i vår ugglefauna. Vanligtvis häckar merparten av populationen i fjällnära skogar och myrmarker, med bara enstaka par längre mot söder. 1984 var ur den synvinkeln ett speciellt år eftersom det då häckade hökugglor över stora delar av Mellansverige.

I norra Värmland där jag hade möjlighet till närmare studier - förbereddes och genomfördes äggläggnen under mars/april. Inför den är honan i behov av ett relativt stort energitillskott. Veckorna före äggläggnen är det därför hanen som till betydande del förser henne med föda. Hennes egen aktivitet är begränsad. Mest sitter hon i närheten av det utvalda boträdet och tigger föda med ett hest och utdraget scccccch - ick.

Äggen läggs med 1, eller ibland 2 dygns mellanrum. Ruvningen av de ända upp till 10 äggen startar då första ägget läggs, och pågår i 27 dygn för vart och ett av dem. Under ruvningen är ugglorna mycket tillbakadragna; i många fall tycks de helt försvunna. Ingen ugglas varnade vid boträdet, och ingen hona kikade ut från bohålet vid skrapningar på trädstammen. Att äggen ruvas från och med att det första läggs innebär i sin tur att ungarna kläcks med visstidsintervall. De äldre får därigenom ett försprång till sina yngre syskon. Den storleksskillnad som då uppstår håller i sig upp till fullvuxen storlek; en nog så viktig fördel om födan tryter och konkurrensen om den ökar.

De första tre veckorna håller ungarna till inne i bohålet skrikande efter föda med samma läte som honan, men något pipigare. Hanen är den som reagerar på skriken även denna gång eftersom han står för mathållningen under större delen av häckningen. Honan håller mest till i omedelbar närhet av boet, och är alltid den som överlämnar hanens byte till ungarna.

När ungarna efter ungefär tre veckor hoppar ut från bohålet kan de ännu inte flyga, istället klättrar de upp i träd eller buskar med hjälp av de välutvecklade klorna. Under denna kritiska period, innan flygfärdigheten infinner sig, försvaras de mot varje inkräktare av de oftast mycket aggressiva föräldrarna. I så gott som alla fall är det honan som på ett respektingivande sätt dyker mot den ovälkomnes huvud.

Ett par veckor efter bolämmandet har ungarna blivit något så när flygkunniga. Familjen håller trots det väl samman; ibland bara några hundra meter från boträdet, men också så långt som en dryg kilometer. Sammanhållningen beror på att ungarna vid denna tid fortfarande är helt beroende av den föda som företrädesvis hanen levererar. Beroendet avtar efter hand, men finns kvar ända tills ungarna lämnar föräldrarna under september - oktober.

Hökugglans huvudsakliga föda är smågnagare. Den tycks helt beroende av en god förekomst av dessa för framgångsrik reproduktion. Sambandet mellan smågnagare och reproduktionsframgång är den troliga anledningen till de invasionsartade förekomsterna av hökuggla. Under 1981 - 83 fanns gott om smågnagare på nordkalotten, varför ugglorna förökade sig framgångsrikt där tre år i följd. Vid den kraftiga nedgång i smågnagartillgången som inträffade sensommaren -83 gav sig tusentals hökugglor av mot söder sökande efter bättre jaktmarker. Som en följd därav upplevde Mellansverige hösten -83 århundradets hitintills största hökuggleinvasion.

Den goda förekomst av smågnagare som då fanns här stod sig över vintern och många ugglor stannade för att häcka våren -84. Värmland, som "normalt" har enstaka häckande par längst i norr, hade enligt Ehrenroth (1984) uppskattningsvis 200--300 par över hela landskapet utom Vänerområdet. Ungefär 80 % av dem häckade i gamla spillkråkehål, och drygt hälften på, eller i nära anslutning till kalhyggen.

Tack vare att hökugglorna till stor del förskonats från förföljelse var de i jämförelse med t ex berguv och dagrovfåglar mycket orädda, och gav många oförglömliga upplevelser. Förhoppningsvis kommer den möjligheten att finnas också i framtiden . . . . .

Johan Bohlin

Referenser: Ehrenroth, B. 1985: "Häckande hökugglor i Värmland" ur Värmlandsjägaren nr 37 (sida 71--76).

SVENSK-NORSK FORSKNINGSPROSJEKT PÅ BJØRN

Etter en heller trang fødsel er det nå i gang et forskningsprosjekt på bjørn, basert på samarbeid mellom norske og svenske interesser. Det er deltidsansatt forsker ved miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Hedmark, Petter Wabakken, som ivaretar de norske interesser i prosjektet. Den økonomiske ramme er totalt svært beskjeden, og det er Direktoratet for naturforvaltning som bistår med den norske andel.

Radiotelemetri.

Prosjektet tar sikte på å øke kjennskapet til de generelle biologiske sider ved bjørnens liv, men først og fremst er det skandinaviske bjørners bruk av landskapet og deres arealbehov som er i søkelyset. Dette er interessant både for bestandsestimater og konflikter, og har direkte betydning for forvaltning og forvaltningsplanlegging. Det viktigste hjelpemiddel i forskningsarbeidet er radiotelemetri. Den gjør det mulig å følge de enkelte bjørners bevegelser - om man vil - kontinuerlig. Ved hjelp av krysspeilinger fra bakken eller fra fly, kan det enkelte dyrs posisjon til en hver tid plottes på kartet, og man kan i åpent lende lett finne dyret og med kikkert følge med i hva dyret foretar seg. Radiosenderen, som er plassert i halsbånd, gir også beskjed om hvor vidt dyret er i ro eller aktivitet.

Merkearbeidet kan være risikofylt.

Merkingen av bjørnene utføres på vårsnøen etter at dyrene har gått ut av hiet. Man lokaliserer dyret fra bakken, og en tar så i bruk helikopter til bedøvnings- og merkearbeidet, på samme måte som flere hundre elg er bedøvet og merket både i Norge og Sverige. Det var under denne fasen i arbeidet en bjørn uventet våknet fra bedøvelsen og angrep mannskapet, sist vår. To mann - en svenske og en nordmann - ble lettere skadet, og bjørnen måtte avlives. Etter denne vårens merkesesong hadde man 15 radiomerkede bjørner i Sverige. De fleste av disse i et område ca. 5 - 6 mil fra riksgrensen, øst for Trysil.

Planen er å merke dyr også i grenseområdet, og da det nevnte uhell skjedde, hadde man ved riksgrensen lokalisert et dyr som skulle merkes dagen etter. På grunn av uhellet måtte man imidlertid avbryte merkearbeidet, men man håper å kunne fortsette neste vår.

Åpent Spill.

Prosjektet krever et omfattende oppfølgingsprogram, hvor flere forskere og medhjelpere deltar i feltarbeidet. Under overvåkingen blir dyrene også med den regelmessighet som været tillater, peilet og plottet fra fly. Som enhver seriøs forsker bør være, er Wabakken sterkt tilhenger av å spille med åpne kort. Derfor fikk formannen i Våre Rovdyr være med under en 30-timers intens-ivpeiling på ei voksen bjørnebinnes bevegelser, i slutten av juni. Dyret ble krysspeilet og plottet, slik at dets bevegelser i terrenget og dets aktivitets- og kvileperioder ble klokkefestet og kartfestet. Selv om foreningens utsendte ikke er helt ukjent med bruken av radiotelemetri fra før, fikk han på nytt et strålende bevis på at denne teknikken er et utrolig godt hjelpemiddel i forskningen på ville dyr. Vi har derfor grunn til å vente oss interessante resultater fra dette arbeidet i årene fremover, dersom de økonomiske forhold blir lagt til rette for dette prosjektet.

Paul Granberg

"Der borte er bjørnen" - Petter Wabakken i aksjon med peileutstyr.

Streifdyr eller levedyktige bjørnestammer?

I Norsk Natur nr. 3 - 1987 diskuterer Petter Wabakken hvorvidt de bjørnestammer som skisseres opp i Viltrapport 39 fra Direktoratet for naturforvaltning vil gi muligheter for levedyktige stammer. Han har også gransket den alternative planen fra Landbrukets utmarkskontor. Vi tillater oss å gjengi de to tabellene i artikkelen. Som vi ser er de foreslåtte bjørnetetthetene blant de laveste som er kjent i verden.

I debatten omkring framtidig bjørneforvaltning er begrepet "høye tettheter" brukt om enkelte av sikringsområdene. På henvendelse fra redaksjonen opplyser Petter Wabakken at både direktoratets og utmarkskontorets foreslåtte tettheter i Sør- og Midt-Norge er lavere enn i noen kjent levedyktig bjørnestamme i verden. Også for Nord-Norge er utmarkskontorets forslag under denne grensen. Litt av et tankekors når begge utvalg har hatt som målsetting å sikre levedyktige bjørnestammer i norsk natur.

Omtrentlig tetthet av bjørn (dyr pr. km²) i forskjellige utenlandske bjørnestammer (etter K. Elgmork 1979).

Region, land	Bjørneområder	Anslått tetthet av bjørn antall pr. 1000 km ²
Sovjetunionen	Naturreservat i Kaukasus	100-300
	Naturreservat ved Jenisei	100-300
	Naturreservat ved Kalinin	40- 90
	Darwin naturreservat	50
	Taigaskog ved Petsjora	25- 40
	Baikalområdet	17- 20
	Estland	40
	Naturreservat Lappland,	
	Kolahalvøya	7- 10
Div. isolerte stammer	3- 17	
Nord-Amerika	Yokon Territory, Canada	37- 44
	Yellowstone nasjonalpark	28- 29
Europa	Abruzzo nasjonalpark,	
	Italia	135-190
	Romania	30-100
	Trenitino, Alpene	8- 10
	Norrbottnen, Sverige	5- 8
Jämtland, Sverige	6- 11	

Forslag til framtidige bestandstettheter av bjørn i henholdsvis "sikringsområder" foreslått av interdepartemental arbeidsgruppe (Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet) og i "storregioner" foreslått av Landbrukets utmarkskontor.

	Interdepartemental arbeidsgruppe		Landbrukets utmarkskontor
	Flertallet	Mindretallet	
Finnmark	3,3	3,3	—
Troms	5,0	3,1–3,8	—
Nordland/ N-Trøndelag	2,0	1,5	—
Hedmark/ Telemark/	1,9	1,1–1,3	—
Aust-Agder	2,1	—	—
Hordaland/ Sogn	2,0	—	—
Nord-Norge	—	—	1,8
Sør-Norge	—	—	1,4
Gjennomsnitt	2,4	1,8–1,9	1,5

Fra Dagbladet, august 1984

«Rovdyra våre»

I dag: Bjørn og varg.

I vår populære serie, «Rovdyra våre» bringer vi i dag et angrep, ikke bare på bjørnen, (som vi pleier), men også på vargen, (vargen er i dag en like stor plage som bjørnen). Nok av det. Her kommer angrepet:

UHYGGE PÅ FJELLET

Når skal det bli slutt på naturvernshysteriet i Norge? Jeg er et ivrig friluftsmenneske som alltid har hatt stor glede av å ferdes på fjell og i skog. Da jeg var ung, ja middelaldrende, var det ennå trygt og herlig å ferdes i fjellet og elers hvor man fant det ønskelig. Men hvordan er det nå? Man går i en evig frykt for å treffe bjørn og varg, og det er liksom all hygge er gått bort når man evig og alltid skal gå på uttikk etter villdyr.

Jeg spør at det ikke vil vare så lenge før noen får bote med livet etter sammenstøtet med bamsen. Og kanskje man da vil ta skjeen i en annen hånd. Ja, da var det nok flere enn jeg som ble glad.

G.K.
Tromsø

(Verdens Gang, 21/8-1984)

*

Førde, 23.8.84

Herr President!

Den etterhvert stadig mer omseggripende bjørne- og vargplagen har to sider:

1. Bjørn og varg spiser mennesker.
2. Rovdyrflokkene fortrenger menneskene, det blir for trangt om plassen i skogen og på fjellet.

I påvente av at naturvernshysteriet skal ta slutt, og at skjeen skal plasseres i en annen hånd, vil jeg anbefale følgende løsning, som imidlertid aldri kan bli noe annet enn midlertidig (mens vi venter på en Endløsning):

1. Naturelskerne synger, høyt og tydelig, når de er på tur i

fjellet eller skogen, en av følgende sanger (en må ikke syngre begge to i løpet av samme tur, det kan vekke rovdynens mistanke om at ikke alt er som det skal være):

- a) «Jeger havren... osv.
- b) «En riktig lofottorsk jeg er...

Bjørn og varg avskyr både havre og torsk, og vil raskest mulig komme seg vekk med halen mellom beina.

2. Samme metode benyttes når en for eksempel mäter en bjørneflokk på 10 500 dyr. Flokken vil da dele seg og gi god plass i midten mens det den oppfatter som henholdsvis havren eller lofottorsken, passerer.

Ærbødigst
Ole Førland

— — —
Fra et medlem som av forskjellige grunner for tiden oppholder seg på landet, har vi mottatt meddelelse om at han har funnet en potet som nøyaktig likner en bjørn som har rullet seg sammen slik at den til forveksling likner en potet.

— — —
Med dette anser vi vår populære spalte «Rovdyra våre» som gjenåpnet. En — om vi skal si det selv — ganske usedvanlig sterk gjenåpning.

Vi gratulerer!!!

på vegne av
NORSK DUSTEFORBUND
Darwin P. Erlandsen
President

Ord til ettertanke..

*Come into the mountains dear friend
leave society and take no one
with you but your true self.*

*Get close to nature-
your everyday games will
be insignificant-
notice the clouds spontaneously
forming patterns-
And try to do that
with your life.*

Susan polis Shutz

Foto:
Arvid Øverby

debatt

Jonny Granli med en ca 2 år gammel hønehauk hunn

Foto: Frede Eriksen

FRAM FOR EN MER FLEKSIBEL FORVALTNING AV ROVFUGLENE

Jonny Granli

Naturvernere i Norge har fått det til at rovviltet er hellig, vi skal knapt tilate oss den minste forstyrrelse av de "hel- lige". I kontrast til dette har store organisasjoner som Norges jeger- og fiskerforbund ytret ønske om jakt på hønsehauk. (Sammenlign de få tusen medlemmene som støtter NOF og Våre Rovdyr mot de ca 75.000 medlemmene i jeger- og fiskerforbundet.) I forbundets tidsskrift Jakt & Fiske nr 10 1985 leser vi da også under spalten Nytt fra NJFF: "Nyere forskning har bevist det mange jegere lenge har hevdet, at hønsehauken ikke er truet og at arten tåler beskatning.".... "Jakt på hønsehauk kan være et av mange midler for å oppnå større småviltbestand."... "En del hauk blir nok også felt ulovlig. Et jaktforbud skaper derfor lovbryttere. Disse vil også lett kunne overtrent andre vilt- og jaktbestemmelser. En dårligere jegermentalitet blir resultatet". Dette fant jeg ulogisk og inkonsekvent og sendte inn mitt bidrag til Jakt & Fiske, men det ble selvfølgelig aldri trykt.

I Jakt & Fiske nr 7 1986 kommer mer hønsehaukhet, ved forsker Per Wegge og viltkonsulent Tor Punsvik. I en artikkel med overskriften "Hønsehauken - et jaktobjekt" har jeg sakset disse sitatene: "Hønsehauken er ofte framme i rovviltdiskusjonene, og vi merker i vår kontakt med grasrota et utbredt ønske om å gjøre den jaktbar igjen. Det har heller ikke manglet på initiativ derfra, men hittil har verken direktoratet eller departementet tatt opp saken til seriøs debatt. Vi har ikke sansen for hellige kyr, og håper med dette å innlede til en fordomsfri debatt, preget mer av biologisk argumentasjon enn følelser".... "Etter vår oppfatning kan dette overskuddet høstes ved jakt, så lenge det er interesse blant jegerne".... "Dersom hønsehauken i likhet med skogsfuglen var jaktbar, tror vi dette ville høye haukens anseelse hos skogeiere og småviltjegere." I sluttordet sitt skriver Wegge/Punsvik: "En utredning om hønsehaukjakt vil styrke Direktoratet for naturforvaltning sitt faglige omdømme ved at det vises vilje til seriøs vurdering av hvilke arter det bør jaktes på. Diskusjonen fortjener dagslys."

Det ser ut til at vi her i landet har kun to holdninger til rovfuglene. Den ene fløyen forguder fuglene og ser helst at ingen kommer og kikker på deres boplasser og lignende. Mens de med den andre holdningen helst ser at en haglsørpe gjør slutt på de fleste rovfugler. Noen av disse er fine i sine uttalelser og pakker dem pent inn i "forskningsmateriale" og en "prisverdig" omtanke for hønsefuglene. Personlig synes jeg slike egoistiske holdninger er frustrerende å

kjempe i mot. Er det mer umoralsk/galt å holde f.eks. hønsehauk i fangenskap enn f.eks. storfugl, så lenge ingen av dem er en truet fugleart? Vel, hadde hønsehauken vært truet, ser jeg det bare som en fordel om vi hadde hatt en hekkende reserve i fangenskap.

I små og uvesentlige saker som ikke har noen betydning til eller fra i samfunnet, slår myndighetene til for fullt og forlanger opprydding. Jeg ble selv anmeldt våren 1987 for å være i besittelse av tre hønsehauker. Fuglene, eller rettere sagt eggene, var allerede samlet inn, da jeg fikk høre om saken. Det var "vern" av småviltmarker som lå bak innsamlingen, noe som visstnok skjer hvert år på plassen. Naturforvaltningen ble koplet inn i saken, men de var absolutt ikke lydhøre for noen av mine forslag. Blant annet var jeg meget interessert i å starte opp et reetableringssenter for syke og skadde rovfugler og ugler, i nært samarbeid med forvaltningen og f.eks. NOF m.fl. Dette forslaget og andre ble det overhodet ikke reflektert på. Det eneste som hadde noen betydning at ingen skulle få drive med noen form for oppdrett av rovfugl. Derfor måtte hekkeparet slippes, og eggene ødelegges. Den tredje fuglen kunne ikke klare seg i det fri, og jeg fikk da allernådigst ha den i forvaring. Noen form for eiendomsrett gikk det ikke an å få på en fugl av norsk fauna. Dette synes meg merkelig, da privatpersoner kan ha eiendomsrett på flere tusen mål norsk natur! Da må en enkelt hønsehauk være verdsatt helt unikt fra myndighetenes side. Man kan lure på hvorfor ikke hekkeparet kunne blitt 2 - 3 måneder til i buret, så kunne kanskje norsk natur blitt beriket med mer enn de to haukene som ble sluppet. Hvorfor var denne saken så viktig, når langt viktigere vernearbeid ikke blir gjort noe med?

Til sluttord vil jeg ha med at interesserte kan komme og skue en av våre vakreste fugler på kloss hold når jeg flyr den om høsten.

Innsenderens adresse: Haratun, 2145 Galtrud
Tlf. 066-67747

VÅRE ROVDYR

~ En interesseorganisasjon for våre mest truede dyrearter ~ *Rov-viltet.* - Av Hilde Aaseth -

Hvor lenge skal vi sitte å se på at "ensidig" bruk av utmarka fortsatt skal forekomme? Vi mener det burde være plass både til tamdyr og ville dyr. Det skulle vel egentlig ikke være så vanskelig å kombinere disse to interessene. Bare ved samarbeid mellom de forskjellige gruppene vil vi kunne komme fram til en gunstig løsning.

*Jordas dyre/planteliv har brukt millioner av år på å tilpasse seg hverandre. Millioner av livsformer, hvor rov-viltet topper næringspyramiden, går sakte til grunne takket være en eneste dyreart - *Homo sapiens*. Og for hver dag som går forverrer situasjonen seg. Det er en forbrytelse større enn vi noensinne vil bli i stand til å fatte.*

Rov-viltet har en særdeles viktig funksjon i det store samspillet. Uten dem vil vår natur gå til grunne. Vi kan ikke lenger sitte stille og la dette skje. De mest forhatte og forfulgte skapninger på jord trenger i aller høyeste grad vår hjelp nå. Foreningen Våre Rovdyr er en av de foreningene som vil jobbe meget aktivt for å snu mening-er og holdninger blant folk flest. Vi trenger all den støtte vi kan få.

Så derfor; vær med oss i kampen for å verne om rovdyr og rovfugl. De trenger det virkelig, sterkere enn noensinne. Vi er mange, de er få. Ta kontakt og bli med oss. For husk, vi er selv en del av den store helheten. Vi er like avhengig av våre medskapninger for å kunne eksistere som alt annet på vår wike klode.~

Det eneste sted vi kjenner til hvor liv kan eksistere. GLEM ALDRI DET.

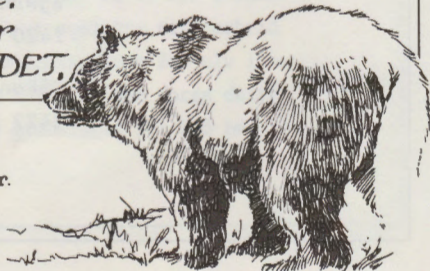
PS! vi vil også oppfordre medlemmer til å verne nye.

Stå på! Alle monner drar.....

Vi minner om fristen for innlevering av stoff til neste nr.

ER SENEST 1. NOVEMBER. - Skriv i vei!!!

Styret.

Hilde Aaseth

Styret

Formann	Paul Granberg 2620 Follebu	priv.: 062-20006
Styremedl.	Irene Tjørve Slettbakken 2634 Fåvang	priv.: 062-82233
	Hilde Aaseth Solhaug, Holakrysset 2312 Ottestad	priv.: 065-78356 jobb: 27540
	Jon Opheim 2637 Hunder	priv.: 062-74238 jobb: 51532
	Roar Solheim Kongsberggt. 8 A 0468 Oslo 4	priv.: 02-183585
	Bjarne Enger Flinterud 2145 Galterud	priv.: 066-67664
Vararepr.	Jon Bekken H. Hårdrådes veg 4 2322 Ridabu	priv.: 065-26984 jobb: 26080
	Even Tjørve Slettbakken 2634 Fåvang	priv.: 062-82233
	Arne Flor Gunnar Knudsens v 36 4815 Saltrød	priv.: 041-31695
	Bjørn Tore Bækken 2420 Trysil	priv.: 064-50073
	Håkon Sætre 2422 Nybergsund	priv.: 064-53175

LOKALKONTAKTER

(i tillegg til styret)

<u>Kongsvinger</u>	Ole-Johnny Myhrvold Soleiebakken 62 2200 Kongsvinger	priv.: 066-14036
<u>Elverum</u>	Burny Iversen Strandbygdevegen 48A 2400 Elverum	priv.: 064-13851 jobb: 11800
<u>Nord-Østerdal</u>	Hans J. Engan 2500 Tynset	priv.: 064-80440
<u>Røros</u>	Tom Johansen Hådalen 7460 Røros	priv.: 074-12230
<u>Buskerud</u>	Ulf Myhrvold Ulebergkroken 3640 Skollenberg	priv.: 037-69354
<u>Nedre Romerike</u>	Nils Ivar Vestby Jernbanevn. 12 1920 Sørumsand	
<u>Øvre Romerike</u>	Geir Sjøli Furusvingen 33 2164 Skogbygda	priv.: 06-908535
<u>Sør-Trøndelag</u>	Jon Østeng Hov 7480 Ålen	priv.: 074-15477
<u>Trollheimen- området</u>	Morten Ree 7332 Løkken	priv.: 074-96391
<u>Sør-Gudbrandsdal</u>	Hans-Jørgen Wallin Weihe Thorstadveien 6 2600 Lillehammer	priv.: 062-58394 jobb: 061-79064
<u>Land/Valdres</u>	Geir Høitomt Bygdinveien 6 2900 Fagernes	priv.: 063-60120
<u>Ottadalen</u>	Per Bådshaug Postboks 155 2686 Lom	priv.: 062-11418
<u>Eidsvoll/Hurdal/ Nannestad</u>	Hallgeir B. Skjelstad 2090 Hurdal	Priv.: 06-989041

RETURADRESSE:

Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 17
2420 Trysil

